

<https://doi.org/10.53656/his2024-3-6-new>

Reviews and Annotations
Рецензии и анотации

ЕДНА НОВА МОНОГРАФИЯ ЗА КРИМСКАТА ВОЙНА (1853 – 1856 Г.) В ОБЩОЕВРОПЕЙСКИ КОНТЕКСТ

Д-р Албена Симова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Книгата „Кримската война“ на доц. д-р Любомир Кръстев представя разказ за конфликта от 1853 – 1856 г., който трябва да отговори на нуждата за един цялостен поглед към това важно историческо събитие в българската историография. Като опитен преподавател по „Нова история“ в Историческия факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, доц. Любомир Кръстев анализира войната през нейния европейски контекст. Изложението е стегнато и се стреми да дискутира най-важните събития. Така не само специализираната аудитория, но и за по-широкия кръг читатели в България вече има достъпна хроника за Кримската война на български език. Трудът на доц. Кръстев се вписва в една положителна тенденция в последните години, в която интересът към темата за Кримската война е чувствително засилен и това е видно от важните научни трудове, които бяха публикувани по темата през последното десетилетие. Тук може да се посочат автори като чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Русев (Roussev 2010, 2019a, 2019b, 2007, 2011a, 2011b, 2013, 2021a, 2021b) и проф. д-р Пламен Митев (Mitev 2016). Самият Любомир Кръстев пък обърна внимание на британската гледна точка за войната в предишната си моногра-

фия „Войната на Палмерстън. Великобритания, Кримската война и балансът на силите“ (Krastev 2022).

Почеркът на Любомир Кръстев да анализира Кримската война през британските източници, личи и в новата му книга за Кримската война. Разкрити са редица нови документи, карти и източници от британските архиви, които за пръв път попадат в научно обращение. В книгата обаче е потърсен баланс в представянето на различните интереси на отделните участници във войната и се акцентира върху обективното разглеждане на позициите на враждуващите лагери. Хронологичната таблица, изведена в края на книгата, е много удобен справочен инструмент, в който са включени най-важните събития и позволява последователното проследяване на темата. Тази хронологична последователност е спазена и в изложението и може да се заключи, че е приложен хронологичен подход. Разгледани са обаче и голямо разнообразие от проблеми, като спецификата на въоръжението на воюващите страни, новостите в индустрията и технологиите, военната медицина и епидемиите по време на войната.

Добро впечатление прави използването на разнообразни източници – както интересни документи от архиви, така и научни публикации, върху които е построен цялостният разказ на събитията. Положително е представянето на множество изображения – част от тях са познати портрети на известните исторически личности, белязали епохата, но друга са неизвестни до този момент материали от британските архиви, с които доц. Кръстев има традиция да работи. Друг положителен момент в изследването на автора е способността му да дискутира сложните военнотехнически аспекти на войната с голяма прецизност. Това е характерно и за самата поредица „История на войните“ на издателството, но не може да се игнорира високото ниво на експертиза на доц. Кръстев по въпросите около тежкото и леко въоръжение на воюващите страни. Една от най-важните особености на Кримската война е голямото предимство на съюзниците пред Русия по отношение на флота, лекото стрелково оръжие, артилерията. Кръстев описва сполучливо важноста на отличната логистика, с която разполагат съюзниците, и обяснява важното ѝ значение. Великобритания и Франция разполагат с най-модерния за времето си флот, използват телеграфа, за да комуникират с армиите си пред Севастопол, строят железопътни линии в Крим, за да ускорят транспорта на войски и продоволствия към фронта. Индустриалната мощ на Великобритания е много важна за лекотата, с която се снабдяват корабите и армията.

Дипломатията също не е пренебрегната и встъпителната част на книгата отлично обяснява защо тази война избухва, и коментира отговорността на всяка от воюващите държави. Може би най-ценна е социалната картина на войната, която авторът се стреми да разкрие, обрисувайки живота на обикновения войник през спомени, писма и свидетелства на лекари и очевидци.

Войната не е само хроника на битки, тя се изразява преди всичко в страданието на обикновените хора и редовите войници, които плащат най-високата цена за амбициите на империите. Затова историите за Николай Пирогов и Флоранс Найтингейл са неразделна част от епоса за Кримската война и стоят на пиедестала на славата по-високо от който и да е генерал от тази война – обстоятелство, което авторът представя по чудесен начин, като допълва някои по-ранни свои изследвания в тази връзка (Krastev 2023a).

Като цяло, „Кримската война (1853 – 1856)“ на Любомир Кръстев е сполучливо изследване на български историк, представящо в съвсем обозрим обем една иначе многопластова и сложна проблематика. Това определено е постижение и допълнителен актив към останалите безспорни приноси моменти на представената книга.

ЛИТЕРАТУРА

КРЪСТЕВ, Л., 2022. *Войната на Палмерстън. Великобритания, Кримската война и балансът на силите*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, ISBN 978-954-07-5619-6.

КРЪСТЕВ, Л., 2023. *Кримската война (1853 – 1856)*. София: Милениум, ISBN: 978-954-515-616-8.

КРЪСТЕВ, Л., 2023. *Холерата сред съюзническите войски по време на Кримската война, 1853 – 1856 г.* В: Симова, А., Стоянова, А., Кръстев, Л. (Съст.). *От Черната смърт до холерата. Борбата срещу епидемиите в историческа перспектива, XV – XIX в.* София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, ISBN 978-954-07-5637-0.

РУСЕВ, И., 2010. *Кримската война (1853 – 1856) и изграждането на първите телеграфни линии в българските земи. По новооткрити документи от френските архиви*. В: Сб. „*Sine ira et studio. Изследвания в памет на проф. Зина Маркова*“, с. 361 – 373. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, ISBN 978-954-322-344-2

РУСЕВ, И., 2019а. За хронологията и някои дискуссионни въпроси относно появата и ползването на телеграфа през Кримската война (1853 – 1856 г.). В: Русев, И. (ред.). *История и култура на България и българите (IX – XIX в.). Исторически изследвания и археологически приноси в памет на проф. д-р Валентин Плетньов. Acta Musei Varnaensis XIII – 2*, с. 289 – 310. Варна: Онгъл, ISBN 978-619-7373-68-4.

РУСЕВ, И., 2019б. *Криза по време на война? Кримската война (1853 – 1856) – различната война. Известия на Центъра за стопанско-исторически изследвания. Т. IV. Кризи и стопанско развитие през вековете*, с. 52 – 65. Варна.

- ROUSSEV, I., 2007. Conférence scientifique internationale, consacrée à la Guerre de Crimée (Varsovie, 3 – 5 octobre 2007). *Etudes balkaniques*, no. 4, pp.178 – 183.
- ROUSSEV, I., 2011a. Un épisode de la modernisation des Balkans à l'époque de la Guerre de Crimée (1853 – 1856): la France, l'Angleterre et la construction des premières lignes télégraphiques dans l'Empire ottoman. In: *The Crimean War 1853 – 1856. Colonial Skirmish or Rehearsal for World War? Empires, Nations, and Individuals*, pp. 469 – 490. Edited by Jerzy W. Borejsza, Wydawnictwo Neriton, Institut Historii PAN, Warszawa, ISBN 978-83-7543-207-7.
- ROUSSEV, I., 2011b. Varna et les missions françaises durant la guerre de Crimée (1853 – 1856). In : *CIEPO (Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Araştırmaları Uluslararası Komitesi XVII. Sempozyumu Bildirileri Trabzon: 18 – 23 Eylül 2006)*, Trabzon, pp. 575 – 582. Edited by Kenan İnan, Yücel Dursun. Trabzon: KTÜ Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü.
- ROUSSEV, I., 2013. Quelques aspects du regard balkanique sur la guerre de Crimée et les soldats français. Postface. in: Camille Allard. *Entre mer Noire et Danube. Dobroudja 1855*. Texte édité et présenté par Bernard Lory. Postface d'Ivan Roussev. Paris : Ed. « Non Lieu », pp. 233 – 247, ISBN 978-2-35270-135-4.
- ROUSSEV, I., 2021a. The telegraph in the Crimean War. In: *The Routledge Handbook of the Crimean War*, pp. 310 – 319, ISBN 9780367217723.
- ROUSSEV, I., 2021b. Varna and the Crimean War. In: *The Routledge Handbook of the Crimean War*, pp. 303 – 309, ISBN 9780367217723.

REFERENCES

- KRASTEV, L., 2022. *Palmerston's War. Great Britain, The Crimean War, and the Balance of Power*. Sofia University Press, ISBN 978-954-07-5619-6. [in Bulgarian].
- KRASTEV, L., 2023a. *The Crimean War (1853 – 1856)*. Sofia: Millennium, ISBN: 978-954-515-616-8.
- KRASTEV, L. 2023b. The Cholera among the Allied troops during the Crimean War, 1853 – 1856. In: SIMOVA, A., STOYANOVA, A., KRASTEV, L. (Eds.). *From the Black Death to Cholera. The fight against epidemics in a historical perspective, 15th – 19th cent*. Sofia: Sofia University Press, ISBN 978-954-07-5637-0 [in Bulgarian].
- MITEV, P., 2016. „Bulgarian Borders“ in the Context of the Crimean War (1853 – 1856). In: *Empires, Borders, Politics. (Nineteenth-Early Twentieth Century)*, pp. 57 – 62. Sofia: St. Kliment Ohridski, ISBN 978-954-07-4209-0 [in Bulgarian].

- ROUSSEV, I., 2010. The Crimean War (1853 – 1856) and the construction of the first telegraph lines in the Bulgarian lands. From documents from the French archives. In: „*Sine ira et studio. Research in memory of prof. Zina Markova*, pp. 361 – 373. Sofia: Prof. Marin Drinov, ISBN 978-954-322-344-2.
- ROUSSEV, I., 2019a. Regarding the Chronology and questions currently under discussion on the emergence and use of the telegraph during the Crimean War (1853 – 1856 г.). In: IVAN ROUSSEV (Ed.). *History and culture of Bulgaria and the Bulgarians (9th – 19th C.). Historical Research and Archaeological contributions in memory of prof. Valentin Pletnirov. Acta Musei Varnaensis XIII – 2*, pp. 289 – 310. Varna: Ongal, ISBN 978-619-7373-68-4.
- ROUSSEV, I., 2019b. Wartime Crisis? The Crimean War (1853 – 1856) – the Different War. *Proceedings of the Centre for Economic History Research*, vol. 4, pp. 52 – 65.
- ROUSSEV, I., 2007. Conférence scientifique internationale, consacrée à la Guerre de Crimée (Varsovie, 3–5 octobre 2007). *Etudes balkaniques*, 2007, no. 4, pp. 178 – 183.
- ROUSSEV, I., 2011a. Un épisode de la modernisation des Balkans à l'époque de la Guerre de Crimée (1853 – 1856): la France, l'Angleterre et la construction des premières lignes télégraphiques dans l'Empire ottoman. *The Crimean War 1853 – 1856. Colonial Skirmish or Rehearsal for World War? Empires, Nations, and Individuals*, pp. 469 – 490. Edited by Jerzy W. Borejsza, Wydawnictwo Neriton, Institut Historii PAN, Warszawa, ISBN 978-83-7543-207-7.
- ROUSSEV, I., 2011b. Varna et les missions françaises durant la guerre de Crimée (1853 – 1856). In : KENAN İNAN, YÜCEL DURSUN (Eds.), *CIEPO (Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Araştırmaları Uluslararası Komitesi XVII. Sempozyumu Bildirileri Trabzon: 18 – 23 Eylül 2006)*, Trabzon, pp. 575 – 582. Trabzon: KTÜ Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü.
- ROUSSEV, I., 2013. Quelques aspects du regard balkanique sur la guerre de Crimée et les soldats français. Postface. In: CAMILLE ALLARD. *Entre mer Noire et Danube. Dobroudja 1855*, pp. 233 – 247. Texte édité et présenté par Bernard Lory. Postface d'Ivan Roussev. Paris : Ed. « Non Lieu ». ISBN 978-2-35270-135-4.
- ROUSSEV, I., 2021a. The telegraph in the Crimean War. In: *The Routledge Handbook of the Crimean War*, pp. 310 – 319. ISBN 9780367217723.
- ROUSSEV, I., 2021b. Varna and the Crimean War. In: *The Routledge Handbook of the Crimean War*, pp. 303 – 309. ISBN 9780367217723.

**A MONOGRAPH ON THE CRIMEAN WAR (1853 – 1856)
IN EUROPEAN CONTEXT**

✉ **Dr. Albena Simova, Assist. Prof.**

WoS Researcher ID: U-1422-2019

Faculty of History

University of Sofia

1504 Sofia, Bulgaria

E-mail: albena.simova@uni-sofia.bg